

COVID-19'LA MÜCADELEDE DEVLET YÖNETİMİ VE KÜBA BİLİMİ

Miguel Díaz-Canel Bermúdez

Küba Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

Jorge Núñez Jover

Havana Üniversitesi Bilim, Teknoloji ve Toplum Kürsüsü Başkanı
despacho@presidencia.gob.cu

Çeviri: Yasin Çalış

ÖZET

Bu makalenin temel amacı, COVID-19'la mücadelede bilim insanları ve devlet yönetimi arasındaki ilişki bağlamında edinilen deneyimleri sistematikleştirmek ve aktarmaktır. Makalede, kullanılan çalışma sistemi ve yürütülen araştırmalar ile temel faaliyetler gösterilmiş ve bu deneyimden çıkarılan dersler ve değerlendirmeler özetlenmiştir. Pandemi nedeniyle karşılaştığımız zorlu sürece toplumsal, bilimsel, politik ve tıbbi bir yanıt üretebilme hususunda, ulusal bilimin ve teknolojinin devlet yönetimiyle organik bir bağa sahip olmasının oynadığı önemli rolün altı çizilmiştir. Makale, COVID-19'un küresel bir kriz olmasından yola çıkarak, neoliberalizmin, yeni koronavirüs (SARS-CoV-2) gibi krizlerle baş etmeyi zorlaştıran bazı özelliklerini inceleyerek başlıyor. Küresel düzeydeki çeşitli krizlerin çıkışması ve baş edilmesi gereken zorlukların artan orandaki karmaşıklığı, neoliberalizm tuzağından kaçma gerekliliğinin önemini göstermektedir. Metin, Küba'da başarılanın, etik ve politik bir anlama da sahip olduğunun altını çiziyor.

Anahtar kelimeler: Küba, bilim, devlet, COVID-19.

GOVERNMENT MANAGEMENT AND CUBAN SCIENCE IN THE CONFRONTATION WITH COVID-19

ABSTRACT⁽¹⁾

The central objective of this contribution is to systematize and reflect on the experiences accumulated in the confrontation with COVID-19 in relation to the link between scientists and government. It shows the working system used, the main actions and research carried out and summarizes the assessments and learnings that this experience yields. It will highlight the important role played in it by national science and technology, organically linked to government management, all depending on providing a social, scientific, political and health response capable of meeting the challenge that the pandemic has posed to us. Considering that the COVID-19 crisis is global, the article begins by exploring some features of neoliberalism that hinder confrontation with crises such as the one generated by the new coronavirus (SARS-CoV-2). The convergence of several crises at the global level and the increasing complexity of the challenges to be dealt with accentuate the need to escape the trap of neoliberalism. The text emphasizes that what has been achieved in Cuba also has an ethical and political significance.

Keywords: Cuba, science, government, COVID-19.

¹ Díaz-Canel Bermúdez, M.; Nunez Jover, J. (2020). Gestion gubernamental y ciencia cubana en el enfrentamiento a la COVID-19. Academia de Ciencias de Cuba, Volume 10: Number 2. <http://www.revistaccuba.sld.cu/index.php/revacc/article/view/881/886>

GİRİŞ

Bu makalenin temel amacı, COVID-19'la mücadelede bilim insanları ve devlet yönetimi arasındaki ilişki bağlamında edinilen deneyimleri sistematikleştirmek ve aktarmaktır. Makalede, kullanılan çalışma sistemi ve yürütülen araştırmalar ile temel faaliyetler gösterilmiş ve bu deneyimden çıkarılan dersler ve değerlendirmeler özetlenmiştir. Ayrıca, pandemi nedeniyle karşılaşılan zorlu sürece toplumsal, bilimsel, politik ve tıbbi bir yanıt üretebilme hususunda, ulusal bilimin ve teknolojinin devlet yönetimiyle organik bir bağa sahip olmasının oynadığı önemli rolün altı çizilmiştir. Ancak, COVID-19 küresel bir krizdir. Bu nedenle dünyada olup bitenlere de göz atmak son derece değerlidir.

Yeni koronavirüs (SARS-CoV-2) pandemisi hemen he-

men her ülkeye yayıldı. Hükümetler ve sağlık sistemleri salgın karşısında oldukça değişken bir müdahale kabiliyeti gösterdi. Bu yüzden kaçınılmaz olarak bir soru çıktı ortaya: Güçlü ekonomilere ve önemli bilimsel ve teknolojik yeterliliklere sahip ülkelerin krizle mücadelede bu kadar çok zorlukla karşılaşmalarının nedeni nedir? Bu soruya yanıt ararken neoliberal modelin hüküm sürdüğü bu ülkeler odak noktası oldu. Başka bir soru daha çıktı ortaya: Neoliberal doktrin ve bu doktrinle ilişkili politikalar, dünyanın karşı karşıya olduğu karmaşık çevre, sağlık, ekonomi ve küresel yönetim süreçleriyle başa çıkmak için en uygun seçenek midir?

Bu makalede, neoliberalizmin COVID-19 pandemisine karşı etkili bir yanıt üretme yeteneği konusunda şüphe uyandıran bazı özellikleri tanımlanmaktadır.

COVID-19 yalnızca sağlığı ilgilendiren bir mesele olarak; gelecekle alakalı bir sonuca sahip olmayan, tesadüfi ve izole bir olay olarak görülmemelidir. Ülkelerin karmaşık ilişkilerle birbirine bağlı olduğu günümüz dünyasında bu konudaki uluslararası deneyimler dikkate alınmalı ve gerekli dersler çıkarılmalıdır.

Gelecekte daha belirgin hale gelmesi muhtemel bir dizi küresel eğilim mevcut:

- Gezegemimizin yaşam için gerekli koşulları sağlama konusundaki sınırlarının zorlanmakta olduğu ve bu konuda giderek artan bir basınçla karşı karşıya olduğumuz aşikâr. Çevresel ve toplumsal sorun ve felaketlerin oranı ve ölçeği artmakta.
- Çoklu krizler iç içe geçmekte: sağlık, çevre, eşitsizlik, dışlanma, nüfus artışı.
- Her ülke ve bölge, disiplinler arası yaklaşımlar talep eden ve sektörler arası, kurumlar arası ve hatta uluslararası iş birliğini de gerektiren; doğrusalsızlık, geri döndürülemezlik, güçlü ara bağlantılar, beklenmedik acil durumlar, belirsizlikler içeren karmaşık sistemlerle hem ulusal hem de küresel düzeyde nasıl baş edileceğini öğrenmek zorunda.

“Risk toplumu”(Beck, 1998) ile başa çıkmayı öğrenmek, zamanımızın bir zorunluluğu gibi görünüyor.

COVID-19 BAĞLAMINDA NEOLİBERALİZM HAKKINDA BAZI SORULAR

COVID-19, bazıları daha önce hiç sorulmamış olmak üzere pek çok bilimsel soruyu beraberinde getirmiştir. Aynı zamanda neoliberalizmin savunduğu kimi doktrinler üzerine de bir tartışma başlatmıştır: minimal devlet, her derde deva olarak piyasa, serbestleşme, ulussuzlaşma, özelleştirme, kamu sektörünün daralması, halkın ortak varlıklarının yok edilmesi, tutarsız kamu politikaları ve diğerleri.

Mevcut kriz hem tıbbi hem de sosyoekonomik ve insani bir krizdir. Aslında halihazırda sürmekte olan çeşitli pandemiler mevcuttu; yoksulluk ve açlık gibi. Küba bu acı tabloyu açıklıkla dile getirmiştir: “Hayat kurtarmak gibi asli bir hedefe sahip olmayan piyasa belirlenimli yönetim anlayışı yüzünden dünya nüfusunun yaklaşık yarısının temel sağlık hizmetlerine erişim sağlayamadığı, 600 milyon insanın korkunç bir yoksulluk içinde yaşadığı, derin eşitsizliklerle dolu bu gezegendeki acil sorunları pandemi daha da kötü bir duruma getiriyor” (Díaz-Canel, 2020).

Haklı olarak, bu koşullar altında neoliberal ideoloji ve politikaların maskesinin düştüğü ve COVID-19’dan sonra dünyanın farklı bir yer olması gerektiğine dair iddialar dillendiriliyor.

Makalenin amaçları doğrultusunda neoliberalizme dair

odaklanması gereken birkaç konu başlığı şöyle:

1. “Minimal Devlet” ya da daha iyi ifadeyle “Daha Az Devlet” tezi. Neoliberalizmin temel ilkelerinden biridir. Savunucuları, “devrimci”, dinamik, yenilikçi ve rekabetçi bir özel sektörden ve “her işe karışan”, tembel, bürokratik ve atalet içindeki bir kamu sektöründen bahsederler (Mazzucato, 2019: 49).

Bu ifadenin aksi olarak: “Ekonomik kalkınma hakkındaki çeşitli efsanelere karşı çıkmaz ve devletin rolüne ilişkin geleneksel görüşlerden kurtulmazsak, ne 21. yüzyılın karşımıza çıkaracağı yapısal güçlüklerle mücadele edebiliriz ne de uzun vadede sürdürülebilir ve adil bir büyümeyi garanti etme yolunda gerekli teknolojik ve örgütsel değişimi elde edebiliriz” (Mazzucato, 2019: 45).

Bu güçlüklerle karşı örgütlü bir şekilde mücadele edilmesinin gerekliliği ortadayken, insanları, kaynakları, yetkileri harekete geçirme yeteneği olan devletleri gerçekten elden çıkarabilir miyiz?

2. Sosyal politikalar, özellikle de sağlık politikaları, kâr mantığına ve ticari rekabet gücüne giderek daha fazla bağımlı hale geldi ve kriz durumlarında çözüm üretme kapasiteleri daha da azaltıldı. Sağlık, evrensel bir insan hakkı mı yoksa piyasada alınıp satılabilen, ticari bir ürün mü olmalı?
3. Neoliberalizm, sermayenin kâr elde etmesi uğruna bilginin özelleştirilmesi ve metalaştırılmasından başka bir şey olmayan “bilişsel kapitalizm” denilen olguyu da beraberinde getirir (Restakis, 2014). Aksine, bilginin toplumsal olarak paylaşılarak bilim insanları arasındaki iş birliğini kolaylaştırması ve büyük insanlığın hizmetinde kullanılması gerekmez mi?
4. Bilişsel kapitalizm, bilgi üretimi için yeni araçlar yarattı. Örneğin, Üçlü Sarmal Modeli’nde (Etzkowitz, 2001 – Etzkowitz, 2003) “bilginin sermayeleştirilmesi” ya da “girişimci bilim insanı” gibi kavramlardan söz edilmektedir. Silikon Vadisi veya benzeri deneyimlerden doğan bu tarz modeller aracılığıyla bilim için yeni hedefler ortaya konduğu ve bilim insanlarının, 1940’larda Robert Merton tarafından formüle edilen bilimsel etik sisteminin temel ilkelerinden uzaklaştığı açıkça görülmektedir (Merton, 1980).

Bu etik değerlerin en önemlilerinden birisi tarafsızlıktı, buna göre bilim insanlarının tek amacı gerçeği aramaktı. Bir diğeri ise, bilimin ortak çalışmaya dayalı bir iş olmasından dolayı, araştırma sonuçlarının paylaşımını teşvik eden ortaklaşmaydı.

Bir tür bilgiye dayalı “altına hücum” yaşadığımız

bu zamanlarda, etik değerler sisteminin temelini aşındırılmış olduğu aşikâr. Yeni koronavirüsün ortaya çıkardığı kriz gibi herhangi bir krizin çözümünde bilimsel değerler geçerli olacak mı?

5. Büyük ölçüde bir grup uluslararası şirketin elinde olan küresel tıbbi-ilâç endüstrisi, ar-ge gündemlerini kârlılık oranına ve gelirlere göre belirler. Geniş kitlelerin, özellikle de Güney Yarımküre'deki yoksul halkların insani refahı ile ilgili kaygılar bu şirketlerin politikalarının odak noktasında yer almaz. Bu nedenle, tercihlerini Kuzey ülkelerinin epidemiyolojik profillerinden ve Güney ülkelerindeki alım gücü yüksek olan sosyal gruplardan yana kullanırlar. Bu arada, yeni hastalıklar ve tropikal kuşağa ait geleneksel hastalıklar da açıkça göz ardı edilir. Bu aynı zamanda tıp ve ilâç endüstrisinin daha kârlı ilâçlara odaklanırken yeni antiviral ve antibiyotiklerin geliştirilmesini neden ihmal ettiğini de açıklar.

COVID-19 acil bir soruyu gündeme getiriyor: Bu büyük şirketlerin yönettiği bilgi tekeli, sağlığını gerçek bir evrensel insan hakkı yapılması hedefine fayda sağlıyor mu? Devletler ve kamu sektörü, günümüzdeki ve gelecekteki zorluklarla başarılı bir şekilde mücadele etmelerini sağlayacak şekilde kendi kapasitesini geliştirmeli mi?

6. Günümüz dünyasının özelliklerinden biri de, bilimsel ve teknolojik gelişmenin Kuzeydeki bir avuç ülkede muazzam oranda yoğunlaşmasıdır.¹¹ Gelişmekte olan ülkelerdeki bilimsel ve teknolojik yetkinlik minimum düzeyde olduğu gibi, genellikle üretim sektörleriyle de kısıtlı bir uyuma sahiptir. Bu ülkelerin birçoğunda stratejik sektörler, yerel bilimle pek de ilgisi olmayan yabancı sermaye gruplarının eline bırakılmış durumda.

Buna ek olarak birçok devlet, ulusal egemenlik hususunda gözle görülür kısıtlara sahip. Uluslararası Para Fonu, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası ve diğer uluslararası kurumlara aşırı bağımlı olma durumu bilim, teknoloji ve yenilik konularında bağımsız bir rota izlenmesini imkânsız kılıyor.

Sorumuz, tüm bunların bir sorun olup olmadığı ve başlıca ekonomik, toplumsal, çevresel, sıhhi vb. konulardaki zorlu mücadele başlıklarına yönelik çözümlerin anahtar teslim, ithal edilmiş bir bilim ve teknolojiyle gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceğidir.

Mevcut pandemi koşullarında Küba'nın neoliberalizme karşı tutumu nettir: "Son dört aydır insanlığı yıkıma uğratan gerçeklere bakıldığında şunu söylemek elzemdir: Kamu varlıklarının ve kamusal idare becerisinin ölçsüz özelleştirmelerle eritilmesine ve halk kitlelerinin

göz ardı edilmesine yol açan neoliberal politikalar, çok pahalıya mal olan hatalara imza atmıştır" (Díaz-Canel, 2020).

Yukarıda bahsedilen sorular, söz konusu sorunların ölçeğini ve karmaşıklığını tanımlamamıza yardımcı olmakta. Dahası bu sorular, pandemi sürecinde neoliberalizmden çok daha farklı bir duruş benimseyen Küba deneyiminin keşfine giriş görevi de üstlenmekte.

BİLİM, DEVLET, DEVLET YÖNETİMİ

1945 yılında Vannevar Bush'un ABD Başkanı'na sunduğu "Bilim, Sınırsız Hudut" (Bush, 1945) başlıklı rapor, devletlerin bilim alanında politika üretmesinin yolunu açtı. Bilim, ar-ge faaliyetlerini finanse etmedeki rolü sonraki on yıllar boyunca istikrarlı bir şekilde büyüyen devletin bir meselesi haline gelerek, çoğunlukla üniversite laboratuvarlarında çalışan bilim insanlarına ait bir alan olarak kabul edilmekten çıktı. Uzun Soğuk Savaş dönemi, özellikle Kuzey Yarımküre ülkelerinde günümüzde halen egemen olan bu tabloyu iyice belirginleştirdi.

Arjantinli Jorge Sábato 1968 yılında, Üçlü Sarmal gibi güncel inovasyon sistemleri modellerinden çok önce, "Sábato Üçgeni"ni (Sábato ve Botana, 1970) formüle etti. Bu, bilim ve teknolojinin etkileşimine dair ortaya atılmış belki de ilk modeldi. Sábato Üçgeni, karşılıklı etkileşimleri kalkınma için ana itici güç olacak üç önemli aktörü içeriyordu: Devlet, şirketler (bu modelin geliştirildiği dönemde en önemli şirketler devlete aitti) ve üniversiteler (o dönemde üniversitelerin de çoğu kamuya aitti).

Neoliberalizmin Latin Amerika'ya girişiyle beraber, devletlerin bilim ve teknoloji politikalarında kayda değer bir zayıflama gözlemlendi. Devlet yönetimi politikaya yedirildi; ulusal amaçların yerini şirket mantığı aldı.

Neoliberalizmin gözde reçetelerinden biri, devlete, müdahalesinin asgariye çekilmesini ve süreçlere dair mevzuatın piyasanın ellerine bırakılmasını tavsiye eder. Bu ilke, inovasyon politikalarında güçlü bir karşılık bulmuştur: "Devlet, inovasyonu 'cılın yollarla' teşvik ediyor mu? Evet, demiryollarından internete, nanoteknolojiye ve modern farmasötiğe kadar kapitalizmin dinamiklerini besleyen radikal ve devrimci yeniliklerin çoğu, devletin sağladığı yoğun sermaye kullanımıyla vücut bulan öncü, riskli "girişimci" yatırımlarına dayanmaktadır" (Mazzucato, 2019).

Küba deneyimi, devletin, bilginin üretimi, dağıtımı ve kullanımı süreçlerine etkin bir şekilde katılımını içermektedir. Bazı köşe taşlarından bahsederek bu iddiayı destekleyebiliriz. 1961 yılındaki Okuryazarlık Seferberliği ve bunu izleyen tüm eğitim programları son derece önemliydi. 1965 yılında Ulusal Bilim Araştırmaları Mer-

11 UNESCO Bilim Raporu. (2015). Erişim tarihi: 2 Haziran 2020. Erişim adresi: https://es.unesco.org/unesco_science_report

kezi'nin (CNIC)² kurulması, en gelişmiş ülkelerdeki modellere uygun bir araştırma merkezine sahip olmamızı sağladı. Bu stratejinin temel unsurlarından biri, 1962 yılındaki Üniversite Reformuyla beraber üniversitelere bilimsel araştırmanın dâhil edilmesi idi ki bu süreç özellikle 1967-1972 döneminde karşılığını bulacaktı. Fidel'in o dönemde Havana Üniversitesi'nde devamlı varlık göstermesi, uygulanan ulusal programa iyi bir şekilde eklemlenen özgün bir üniversite bilim politikası oluşturmayı mümkün kıldı. Daha sonra, 1975 yılında gerçekleşen Küba Komünist Partisi (KKP) Birinci Kongresi'nde, bilim politikasına dair, zamanı için oldukça gelişkin sayılabilecek bir tez kabul edildi. Günümüz Küba tıbbi-ilaç endüstrisinin temelini oluşturan ve bugün COVID-19'la mücadelede kilit öneme sahip olan biyoteknoloji araştırmacıları grubu ise 1980'lerde ortaya çıkmaya başladı (Núñez, 2010).

Günümüz itibarıyla, bilgi, bilim, teknoloji ve inovasyon konuları, "Partinin ve Devrimin 2016-2021 Dönemine İlişkin Ekonomik ve Sosyal Politikası için Kılavuz", "Sosyalist Kalkınma İçin Küba İktisadi ve Toplumsal Modelinin Kavramsallaştırılması", "2030 Yılına Kadar Ulusal Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Planı İlkeleri", "Ulusun Vizyonu, Stratejik Eksenler ve Sektörler"³ ve "Küba Cumhuriyeti Anayasası"⁴ başlıklı metinlerde önemli bir yer işgal etmektedir.

Bilim, teknoloji ve inovasyon kapasitelerini güçlendirme ve bunları ulusal kalkınmamızın ihtiyaçlarıyla ilişkilendirme konusunda ilerleme kaydetmeye devam etmemiz gerekiyor. Katedilmesi gereken uzun bir yol var.

Yeni politikalarla birlikte bunları destekleyici nitelikteki yasal normlar kademeli olarak geliştiriliyor. Tüm bunlar, ülkenin ulusal bilim ve teknoloji potansiyelini güçlendirmeyi ve bu potansiyelin ekonomimize ve Kübalıların refahına olan katkısını artırmayı mümkün kılacaktır. Bu politikalardan bazıları:

- Üniversiteler ile Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Kuruluşları ve Üretim-Hizmet Kuruluşları arasında Arayüz işlevi gören Bilim ve Teknoloji Parkları ile Bilim ve Teknoloji Şirketleri hakkındaki 363/2019 Sayılı Kararname (GOC-2019-998-086).
- Yüksek Teknoloji Şirketleri hakkındaki 2/2020 Sayılı Kararname (GOC-2020-156-016).
- 16 Nisan 2020 tarihinde Ulusal Halk İktidarı Meclisi Başkanı tarafından imzalanan Bilim, Teknoloji

2 1966 yılında CNIC, Havana Üniversitesi'ne bağlıydı. Günümüzde, Küba Biyoteknoloji ve İlaç Endüstrileri Grubu'nun (BioCubaFarma) bir parçasıdır.

3 KKP Merkez Komitesi'nin 18 Mayıs 2017 tarihindeki Üçüncü Genel Kurul Toplantısında kabul edilen ve 1 Haziran 2017'de Halk İktidarı Ulusal Meclisi tarafından onaylanan 7. Parti Kongresi Belgeleri. Erişim tarihi: 1 Haziran 2020. Erişim adresi: <http://www.granma.cu/file/pdf/gaceta/%C3%BAltimo%20PDF%2032>

4 Küba Cumhuriyeti Anayasası. Erişim tarihi: 1 Haziran 2020. Erişim adresi: <http://www.granma.cu/file/pdf/gaceta/Nueva%20Constituci%C3%B3n%2024%20KB-1.pdf>

ve İnovasyon Sistemi Hakkında 7 No'lu Kanun Hükmünde Kararname.

- Ulusal Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Kuruluşları Dairesinin Organizasyonu ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik hakkındaki 286/2019 Sayılı Karar (GOC-2019-999-086).
- Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Programları ve Projeleri Sistemi Yönetmeliği hakkındaki 287/2019 Sayılı Karar (GOC-2019-1000-86).

Kuşkusuz, bilim, teknoloji ve inovasyon, kalkınmanın kilit unsurlarıdır. Bununla birlikte, bilim, teknoloji ve inovasyonun kalkınma ile olan karşılıklı ilişkisini de vurgulamamız gerekir. Bilim, teknoloji ve inovasyon, ekonomik ve sosyal kalkınmanın itici güçleridir bir yanı sıra. Öte yandan bilim, teknoloji ve inovasyonun toplumsal yönelimi, hizmet ettikleri amaçlar ve bunlardan faydalanan sosyal gruplar, uygulanan kalkınma modellerinin niteliğine ve bu modellerdeki baskın çıkarlara bağlıdır. Örneğin, Küba biyoteknolojisinin gelişimini ve bu biyoteknolojinin sağlık sistemine olan katkısını, iyi kurumlara ve mükemmel profesyonellere sahip olmaya indirgeyemeyiz. Vurgulamak gerekir ki bu başarının temelinde yatan, Devrimin nitelikli ve ücretsiz bir halk sağlığı sistemi oluşturulmasına yönelik tarihsel politikaları ile bilhassa Fidel Castro'nun liderliğiyle yön verilen biyoteknoloji endüstrisi politikalarıdır. Araştırmacılarımızın şahsında vücut bulan değerler, Küba toplumuna, sosyalizme ve dayanışmaya içkin değerlerdir. Küba'nın bilim ve teknoloji politikasının en önemli özelliği de ona rehberlik eden bu toplumsal değerler olmuştur: Bilgiyi toplumsal kalkınmanın hizmetine sunmak ve tüm halkın temel insani gereksinimlerini karşılamak için kullanmak (Núñez, 2020).

Bu gözlem, devletin ve hükümetin birlik içindeki rolünün ve temsil ettikleri çıkarların önemini vurgulamaktadır. Devlet, kalkınmanın gerektirdiği toplumsal işlevleri yerine getirmesi için bilimi desteklemelidir.

KÜBA'DA COVID-19

Küba'da ilk COVID-19 vakası 11 Mart 2020'de kaydedildi. Ancak ülke, çok öncesinde salgına reaksiyon göstermiş ve gerekli müdahaleleri gerçekleştirmişti. Devlet idaresinin, bilim ve teknoloji yönetimi ve uzmanlık bilgisiyle ilişkilendirilmesine yönelik ilk adımları bu erken müdahalelerde görmemiz mümkündür.

7 Ocak 2020'de Çinli bilim insanları, daha sonrasında SARS-CoV-2 olarak adlandırılacak olan yeni tip bir koronavirüs tespit ettiler ve bu virüsün neden olduğu hastalık COVID-19 olarak adlandırıldı. 30 Ocak'ta ise Dünya Sağlık Örgütü koronavirüs salgınına deklare etti.

Bu erken tarihlerde, Küba Komünist Partisi (KKP) Merkez Komitesi Birinci Sekreteri General Raúl Castro Ruz, ulusal bir stratejiye ihtiyaç olduğunu belirtti. Bu nedenle

29 Ocak'ta Bakanlar Kurulu, daha sonrasında güncelle-
necek olan "Yeni Koronavirüsün Önlenmesi ve Kontrolü
Planı"nı onayladı. 3 Şubat'ta planın ilk aşaması olarak,
sağlık çalışanlarına ve merkezi devlet yönetimindeki
kurumlarda çalışan personele biyogüvenlik konuların-
da eğitim verildi. 12 Şubat'ta COVID-19'la Mücadele Bi-
lim Grubu oluşturuldu. Ardından 17 ve 26 Şubat'ta sıra-
sıyla COVID-19 Sağlık Gözlemevi ve İnovasyon Komitesi
kuruldu.⁵ COVID-19'a ilişkin ilk beş araştırma projesi
28 Şubat gibi erken bir tarihte onaylanmıştı. 1 Haziran
itibarıyla, 85'i Ulusal Teknik Grup bünyesindeki Bilim
Grubu⁶ tarafından yönetilen toplam 460 araştırma pro-
jesi devam etmekteydi.

Bu kısa kronoloji, ülkede potansiyel bir krizin ilk işaret-
leri alınır alınmaz, devlet idaresinin, ülkedeki tüm bi-
limsel, teknolojik ve uzman kadroları salgınla mücade-
leyi mümkün kılacak şekilde harekete geçirerek mevzi
almaya başladığını göstermektedir. Geçen süre içerisinde,
devlet idaresinin ve bilim insanlarının, çalışanların
ve çeşitli uzmanların salgınla mücadele sürecine katılımı
yoğunlaşmıştır.

Bağlantısızlar Hareketi'nin düzenlediği "COVID-19'a
Karşı Birlik" (Díaz-Canel, 2020) adlı çevrimiçi zirvede
belirtildiği üzere: "Küba'nın karşı karşıya olduğu zorluk
çok büyüktü. COVID-19 salgınının ortaya çıkışından ön-
ceki aylarda, ABD tarafından ülkemize dayatılan ekono-
mik, ticari ve mali abluka, ticaretimizi tamamen boğma,
döviz ve petrole erişimimizi tümüyle engelleme ama-
cıyla acımasız bir şekilde sıkılaştırılmıştı.

Güçlü düşmanların geniş çaplı ve karalayıcı girişimleri-
ne rağmen dünya çapında prestij elde etmeyi başaran,
üstün nitelikli ve adanmış profesyonellerden oluşan
evrensel ve ücretsiz halk sağlığı sistemimizi böylesi ko-
şullar altında, muazzam çaba ve fedakarlıklar sayesinde
ayakta tutmayı başardık.

COVID-19'un pandemi haline gelmesine dair ilk uyarı
işaretleri işte bu boğucu ekonomik savaşın ortasında
geldi ve yaşanan zorluğun derecesi katlanmış oldu.

Derhal, bizi biz yapan kuvvetli yönlerimiz üzerinde te-
mellenen bir plan oluşturduk: Vatandaşlarının sağlığından
sorumlu olan, iyi örgütlenmiş bir devlet ile, karar
alma ve sorunlara çözüm üretme süreçlerine yüksek
derecede katılım gösteren bir toplum.

Yıllar boyunca kaynaklarımızı sağlık sistemini ve bilimi

5 COVID-19'la Mücadele Bilim Grubunun bir parçasıdır. Ürünlerin araştırma,
yenilik, geliştirme ve tedavi protokolleri ve klinik deneylerde kullanılması
önerilerini değerlendirir ve onaylar; yasal konularda onay sürecini hızlan-
dırır. Bu Komite, MINSAP (Küba Halk Sağlığı Bakanlığı) ve BioCubaFarma'ya
bağlı Bilim ve İnovasyon Direktörleri ile ilaç, Ekipman ve Tıbbi Cihazlar
Devlet Kontrolü Merkezi (CECMED) ve Ulusal Klinik Araştırmalar Koordi-
nasyon Merkezi (CENEC) tarafından koordine edilmektedir.

6 Araştırma faaliyetlerini ve klinik yönetim protokolünün takibini koordine
eder. Mücadele planı önlemlerinin bir parçası olarak araştırmaları, müda-
haleleri, klinik deneyleri ve etki uygulamalarını değerlendirir ve onaylar.
İnovasyon komitesi, uzman grupları ve COVID-19 Bilim Gözlemevi'nden
oluşur.

geliştirmeye, güçlendirmeye adanmış olmamız sayesinde
bu sınavı başarıyla verdik. Küba'da pandemiye dair son
iki aylık tablo, topluma yatırım yapmayı öngören poli-
tikaların en büyük ve en beklenmedik zorluklarla mü-
cadelede ne kadar etkili olabileceğini göstermiş oldu"
(Díaz-Canel, 2020).

Küba'nın COVID-19'a verdiği reaksiyonu anlamamıza
yardımcı olacak bazı unsurları daha ayrıntılı olarak göz-
den geçirelim.

Yukarıda belirtilen tüm olumsuz koşullar altında dahi
ülke, on yıllar boyunca, tamamen kapsayıcı, ücretsiz ve
evrensel halk sağlığı politikasını sürdürmüştür. Küba,
bütçesinin yüzde 27,5'ini sağlık ve sosyal güvenliğe
ayırarak sisteminin pandemiye hazırlıklı olmasını sağ-
lamıştır.⁷

Bu politikanın en önemli unsurlarından biri, yurttaşla-
rın yaşam alanlarına çok yakından nüfuz etmesi saye-
sinde halkla doğrudan etkileşimi sağlayan, böylelikle
sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştıran, hem sağlıklı
yaşam alışkanlıklarının teşvikine hem de herhangi bir
olumsuz durumda hızlı ve etkili müdahaleye olanak ta-
nıyan birinci basamak sağlık hizmetleri sistemidir.

2019 Sağlık Yılığın⁸ göre:

Küba'da işgücünün yüzde 6,6'sını oluşturan 479.623
sağlık çalışanının yüzde 71,2'si kadındır. Doktor başına
düşen kişi sayısı 116'dır, yani her 10 bin kişiye 86,6 dok-
tor düşmektedir. Bir diş hekimi başına düşen kişi sayısı
566, 10 bin kişiye düşen diş hekimi sayısı ise 17,7'dir.
Yüzde 20'si en az 400 yataklı olmak üzere, yüzde 62,7'si
100 ile 399 arası yatak sahibi, kalan yüzde 17,3'ü ise
100'den daha az yatağa sahip olan toplam 150 hastane
vardır. Ulusal Sağlık Sistemi'nde 110 yoğun bakım üni-
tesi, ilçelere ait 120 yoğun bakım alanı, 449 poliklinik,
111 diş kliniği, 132 gebe evi⁹, 12 araştırma enstitüsü,
680 tıp kütüphanesi, 155 yaşlı bakım evi, 295 büyükan-
ne/büyükbaba evleri, 52 geriatri servisi ve 30 psikope-
dagojik tıp merkezi bulunmaktadır.

Sağlık sisteminde görev yapacak insan kaynakları ise 13
tıp üniversitesi ve 9 tıp bilimleri fakültesinde, 4 diş he-
kimliği fakültesinde, 1 hemşirelik fakültesinde, 1 sağlık
teknolojileri fakültesinde, 3 teknoloji ve hemşirelik fa-
kültesinde, Tıp Bilimleri Yüksekokuluna bağlı 12 birim-
de, Latin Amerika Tıp Okulu'nda (ELAM) ve Ulusal Halk

7 [http://www.cubadebate.cu/noticias/2020/05/29/cuba-no-relaja-medi-
das-ni-se-confia-pese-a-escenario-favorable-en-el-manejo-de-la-CO-
VID-19-video/#.XtHU-szBw0N](http://www.cubadebate.cu/noticias/2020/05/29/cuba-no-relaja-medi-
das-ni-se-confia-pese-a-escenario-favorable-en-el-manejo-de-la-CO-
VID-19-video/#.XtHU-szBw0N)

8 MINSAP. Sağlık Yılığ. 31 Aralık 2019. Erişim adresi: [http://files.sld.
cu/bvscuba/files/2020/05/Anuario-Electr%C3%B3nico-Espa%C3%-
B1ol-2019-ed-2020.pdf](http://files.sld.
cu/bvscuba/files/2020/05/Anuario-Electr%C3%B3nico-Espa%C3%-
B1ol-2019-ed-2020.pdf)

9 Çeviri Notu: Kronik bir hastalık ya da başka nedenlerle riskli gebelik geçir-
diği birinci basamak sağlık çalışanları tarafından saptanan kadınların söz
konusu risk ortadan kalkana dek yatılı olarak uzman hekimler tarafından
gözetim altında tutuldukları ve/veya tedavi edildikleri, ülke çapında il ve il-
çeler bazında örgütlenmiş olan sağlık kuruluşu. "Hogar materno" yani gebe
evi, doğumevi değildir; Küba'da tüm doğumlar tam teşekküllü hastaneler-
de gerçekleştirilir.

Sağlığı Okulu'nda (ENSAP) eğitim görmektedir.¹⁰⁾

Halk sağlığı hizmetleri, ülkenin sağlık alanındaki ihtiyaçları doğrultusunda hareket eden araştırma-geliştirme merkezleri, inovasyon enstitüleri ve merkezleri de dâhil olmak üzere bu alandaki önemli bilim merkezlerinin katkılarıyla tamamlanmaktadır.

Tıbbi-ilâç endüstrisi, Küba ulusal sağlık sistemine muazzam bir katkı sunmaktadır. Ülkemizin bu güçlü endüstrisi, araştırma - üretme yeteneğine sahip olup, insan sağlığı için gerekli kaynakları nüfusun hizmetine sunma yeterliliğindedir. Tıbbi-ilâç endüstrimiz, sınırlı kaynaklarla hareket edebilmesine rağmen, ileri bilimsel verileri de içeren bir dizi teknolojik opsiyon kullanmakta ve bazıları çığır açıcı olarak nitelendirilebilecek yüzlerce buluşa imza atmaktadır. Bu da, Küba sağlık sektörüne kayda değer bir teknolojik egemenlik sağlamaktadır.

Sağlık sektöründeki nitelikli işgücüne ek olarak Küba, üniversitelerde ve bilim, teknoloji, inovasyon kuruluşlarında çalışan, her türden ihtiyaçlara yanıt üretebilecek önemli bir insan potansiyeline de sahiptir. Bu insan potansiyeli, biyoloji, mikrobiyoloji, biyokimya, eczacılık, psikoloji, biyomedikal mühendisliği ve sağlık sektörüyle bağlantılı diğer uzmanlık alanlarında, doktora programları da dâhil olmak üzere, lisans ve lisansüstü eğitim görenleri kapsar.

Sağlık çalışanlarımız, hiç şüphe yok ki mesleki, bilimsel ve teknolojik anlamda yeterliliğe sahip. Ancak bu çalışanların belki de en değerli özelliği, dayanışma ve özveri gibi içselleştirmiş oldukları değerlerdir ki COVID-19 pandemisi nedeniyle karşılaştığımız bu olağanüstü koşullarda eşi görülmemiş bir gayretle bu değerleri hayata geçirdiler. Bilim, teknoloji ve bu değerler, hepsi birlikte Küba'ya, geçmişte benzeri yaşanmış olsun olmasın, tüm beklenmedik durumlara yanıt üretebilme imkânını sunuyor.

Küba'nın bugün itibariyle toplam 59 ülkede görevlendirmiş olduğu 28 binden fazla sağlık çalışanının profili¹¹⁾, uzmanlarımızın, bilim insanlarımızın ve teknisyenlerimizin kendine özgü etik yapısını çok iyi bir şekilde ortaya koymaktadır. 2 bin 500'den fazla sağlık emekçisinden oluşan 34 Küba sağlık tugayının 26 ülkede, hükümetlerin talebi üzerine COVID-19 salgınının etkilerini hafifletmek için dayanışma çerçevesinde hizmet verdiğini belirtmek gerek.

2003 yılında Fidel (Castro, 2003) şöyle demişti: "Bu ülke, esas olarak entelektüel üretimleriyle yaşayacak, yalnızca bunlarla değil ama; giderek artan ölçüde entelektüel üretimleriyle, bilimiyle, sağlık hizmetlerinin ve ürünlerinin geliştirilmesiyle yaşayacak."

10 a.g.y.

11 Küba Haber Ajansı. Yurtdışındaki 28 bin sağlık çalışanı. Claudia González Corrales, 17 Mart 2020. <http://www.acn.cu/salud/62198-los-28-mil-colaboradores-de-salud-en-el-exterior-sanos-y-capacitados-ante-la-COVID-19>

Şimdiye dek yaratılan bu aklın, ülkenin karşılaştığı salgını alt etmeye önemli oranda katkı sunduğunu söylemek mümkün.

BİLİM İNSANLARIYLA UYUM İÇİNDE DEVLET YÖNETİMİ

Buraya kadar anlatılanlar, COVID-19'la mücadeledeki en iyi yöntemleri bulmak için elindeki mevcut bilimsel potansiyeli harekete geçirebilen aktif bir devlet yönetiminin önemini anlamaya yardımcı oldu.¹²⁾

Uygulanan bu yönetimin temel unsurları arasında; uzmanlar, akademisyenler ve uzman personelin Hükümetle olan doğrudan diyalogu, kurumlar arası ve sektörler arası iş birliğinin geliştirilmesi, disiplinler arası katılım, müdahaleleri hızlandırmak için yoğun çalışma, toplumun bilgi edinimini ve hareket tarzını iyileştirmek için halkla kurulan etkin iletişim vardır. Bu amaçla, ana unsurları aşağıda belirtilen bir çalışma düzeni oluşturulmuştur:

- Cumhurbaşkanı ve Başbakan liderliğinde her gün toplanan Ulusal Görev Gücü'nün oluşturulması.
- Araştırma sonuçlarını ve uygulamalarını değerlendirmek için uzmanlar ve bilim insanları ile haftalık toplantı.
- Ülke genelinde İl Savunma Konseylerinin oluşturulması.
- "Yeni Koronavirüsün (COVID-19) Önlenmesi ve Kontrolü Planı"na dair gelişmeler hakkında halkı bilgilendirmek için günlük basın toplantıları.
- "Yuvarlak Masa" adlı günlük televizyon programında "COVID-19'un Önlenmesi ve Kontrolü Planı" ile ilgili çeşitli konularda güncel bilgilerin kamuoyuyla paylaşılması.
- Ekonomik ve sosyal kalkınma stratejisine ilişkin konuları ele almak için Ekonomik Danışma Grubu ile haftalık çalışma toplantıları.
- Salgınla ilgili çalışma yürüten araştırma merkezlerine ziyaretler.
- Havana Üniversitesi'nin Matematik ve Coğrafya bölümlerindeki araştırmacılar tarafından geliştirilen matematiksel modeller, coğrafi konum ve coğrafi referans çalışma sonuçlarının Havana İl Savunma Konseyi'nde müzakere edilmesi.
- Havana Üniversitesi Coğrafya Bölümü

12 Küba'da hükümet ile bilim insanları arasında başarılı yakın ilişki diğer ülkelerde sağlanamamıştır: "Ama bu zorlu deneyimden çıkarılan bazı dersleri ele almak da faydalı olacaktır. Ignacio Ramonet'nin belirttiği gibi, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, salgın halini alabilecek yüksek derecede bulaşıcı ve ölümcül bir solunum hastalığına işaret edilmesine ve tekrarlanan uyarılara rağmen, bilim, bilim insanları ve hükümetler arasında var olan bu ayrılığın analiz edilmesi önemli olacaktır" (Aragónés A, 2020).

araştırmacıları tarafından hazırlanan salgın gelişimine dair haritalama çalışmasının tüm il savunma konseylerinde analiz edilmesi.

- Bakanlar Kurulu'nun aylık toplantılarına hazırlık için, COVID-19'un etkileri, olası senaryolar ve krizi atlattmak için başvurulabilecek üretimsel dönüşüm süreçleri üzerine Ekonomik Danışma Grubu Konferansı.
- COVID-19 sonrası toparlanma aşamasına dair stratejinin onaylanması ve hayata geçirilmesi.
- Ekonominin uzun süreli bir kriz senaryosuyla mücadele için güçlendirilmesi amacıyla uygulanacak olan Ekonomik ve Sosyal Strateji'nin tasarımına dair, aşağıdaki unsurları içeren yoğun idari ve inovatif çalışma:
 - a. Stratejinin oluşturulması için merkezi devlet yönetimindeki her bir kuruma bağlı görev gücü gruplarının yürüteceği çalışma oturumları.
 - b. Her bir görev gücü grubunun, Hükümetin değerlendirmesine sunacakları strateji önerilerini hazırlaması.
 - c. Stratejinin KKP Siyasi Bürosu'nda sunumu ve olgunlaştırılması.
 - d. Stratejinin Bakanlar Kurulu Yürütme Komitesi'ne sunulması.
 - e. Stratejinin Bakanlar Kurulu'nda görüşülmesi ve onaylanması.
 - f. Stratejinin uygulanması ve denetlenmesi.

Şimdiye dek gerçekleştirilmiş olan başlıca faaliyetler şunlardır:

- Pandeminin gelişim sürecine dair tahminler ve pandemiyle başa çıkma ve değerlendirme için matematiksel modellerin geliştirilmesi ve güncellenmesi.
- Epidemiyolojik yönetime entegre edilen coğrafi konum sistemi.
- Ağır hastalar için sınıflandırma ölçeği.
- Hastalığın şiddetine dair prognostik biyogöstergelerin incelenmesi.
- 60 yaş ve üzeri nüfustaki risk gruplarını da içeren klinik epidemiyolojik risk bölgelerinin ülke çapında haritalanması.
- Nüfus taramasında tanı aracı olarak Ultramikro

Analitik Sistem'in (SUMA) kullanılması.

- Sağlık personeli için kişisel koruyucu donanım geliştirilmesi ve üretimi.
- Küba'da imal edilecek olan acil solunum cihazlarının prototiplerinin tasarımı ve geliştirilmesi.
- Ultraviyole ışınlarla dekontaminasyon sağlayan cihazın tasarımı ve geliştirilmesi.
- Pandemi sırasında nüfus hareketliliğini değerlendirmek için "büyük veri" tekniklerinin kullanılması.
- Küba'ya ait beş aşı adayının geliştirilmesi.
- COVID-19 hastalarına Anti-CD6 monoklonal antikor, CIGB-258 peptid ve Heberferon uygulanması.
- Kritik ve ağır hastaların tedavisi için klinik denemelerin yürütülmesi.
- Interferon alfa-2b ve Interferon alfa + gama kombinasyonu ile tedaviden sonra erken PCR negatif sonuçlarına dayalı olarak terapötik protokolün değiştirilmesi.
- Belirtilen bilgisayar uygulamalarından elde edilen sonuçların değerlendirilmesi: COVID-19-InfoCU, COVID-19 Veri Havuzu, Salgın Gözetim ve Yanıt Yönetimi - Analiz Sistemi, Sanal Görüntüleyici, COVID19CUBADATA, Andariego, CINESOFT tarafından geliştirilen aktif tarama uygulaması.
- COVID-19 Modelleme, İzleme ve Epidemiyolojik Müdahale Sempozyumu'nun düzenlenmesi.
- COVID-19'la Mücadele ve Kontrol amacıyla Küba Klinik-Epidemiyolojik Yönetim Modeli'nin geliştirilmesi ve sistematik hale getirilmesi.
- İyileşme Sonrası Bakım Protokolü'nün onaylanması ve uygulanması.
- COVID-19 Araştırma Planı dahilinde 460 araştırma ve çalışmanın gerçekleştirilmesi (ulusal bazda 85, iller bazında 375 olmak üzere): Tıbbi ürün, ekipman, cihaz geliştirme gibi konular da dahil olmak üzere haftada ortalama 8,3 çalışmanın analizi ve onaylanması.
- COVID-19'la mücadelede "Tarihsel Hafıza Programı"nın oluşturulması.
- Salgın etkilerinin azaltılmasında sosyal bilimlerin katılımı, bakım konusunda ortak sorumluluk, bireylerin ve mahalli toplulukların katılımı, izolasyon koşullarında yenilikçi girişimler, medyanın etik ve

sorumlu kullanımı, Küba karşıtı kampanyaların teşhiri.

- Aşağıda belirtilenlerin de aralarında olduğu pek çok araştırmanın yürütülmesi:

- a. Bilginin standardizasyonu ve görüntülenmesi amacıyla istatistiksel bilgi sistemlerinin geliştirilmesi ve bir web sitesinin oluşturulması.⁽¹³⁾
- b. Coğrafi bilgi sistemlerinin ve epidemiyolojik ağ otomasyonunun geliştirilmesi.
- c. Aktif epidemiyolojik tarama ve araştırmalar için bir mobil uygulama geliştirilmesi.
- d. Epidemiyolojik parametrelerin tahmini: temel çoğalma sayısı (salgının başlangıcında) ve etkili çoğalma sayısı (müdahalelerin değerlendirilmesi), enfeksiyon kuvveti.
- e. İl, ilçe ve bölge bazında, hastalığın yayılımı, dağılımı ve bulaş riskinin ve risk faktörleriyle ilişkisinin analizi.
- f. İklim, sıcaklık ve bağıl nem faktörleri açısından COVID-19 salgınına dair tahminler.
- g. Temaslı takibi ve epidemiyolojik bulaşma zincirinin kontrolünün değerlendirilmesi için ağ tabanlı modelleme.
- h. Önlemlerin, nüfus hareketliliğinin azaltılmasına olan etkisinin değerlendirilmesi.
- i. Kullanılan biyoteknoloji ürünlerinin, COVID-19'a bağlı ölüm ve ağır hasta oranının azaltılmasına olan etkisinin değerlendirilmesi.
- j. Salgının Küba'daki davranışını, bölgedeki ve dünyadaki diğer ülkelerle kıyaslamak için çok düzeyli ve yapay zekaya sahip modellerin geliştirilmesi.
- k. Taşıyıcılara dair nüfus çalışması.
- l. Salgının sonuna ve salgın sonrası gidişata dair tahmin oluşturulması.
- m. Önlemlerin hafifletilmesi için dikkate alınacak göstergelerin oluşturulması.
- n. Uzun süreli bakım kurumlarında ikamet eden yaşlı yetişkinlere Biomodulina-T uygulanması.
- o. COVID-19'a yakalanan Kübalı çocukların ve gençlerin klinik-epidemiyolojik karakterizasyonu.

p. COVID-19 salgını sırasında ruh sağlığı ve psikolojik destek için müdahale programları.

Tüm bu açıklamalardan sonra şu değerlendirmelere varılmıştır:

- Tahmin, salgınla yüzleşme süreçlerinin tasarımı, tedavi protokollerinin iyileştirilmesi, pandemiyle mücadele yönetimi ve salgın hastalıklar karşısında risklerin ve kırılganlıkların azaltılmasına yönelik eylem modellerinin iyileştirilmesi gibi başlıklarda sunduğu çeşitli araştırmalar yoluyla Küba bilimi, COVID-19'a karşı verilen başarılı ve verimli mücadeleye önemli bir katkı sunmuştur.
- Salgınlarla mücadelede devlet yönetimi için referans ve destek noktası haline alan bir bilgi tabanı oluşturuldu.
- Salgınla mücadelede, tüm sağlık sisteminin özellikle de halkla her gün etkileşimde bulunan doktorların, hemşirelerin ve tıp öğrencilerinin dahil olduğu uzman bilgisinin harekete geçirilmesi çok önemli bir etmen oldu.
- Önemli sayıda araştırma ve klinik deneme geliştirildi ve uygulandı.
- Daha önce ülkede bulunmayan yeni ürünler ve gelişmeler elde edildi, bunlar aynı zamanda ulusal sanayi için, ithalatı ikame edecek ve yeni ihracat fırsatlarını teşvik edecek bir potansiyel oluşturdu.
- Küba'da 57 ve yurtdışında 9 olmak üzere, akademik dergilerde ve diğer mecralarda Kübalı yazarların toplamda 66 makalesinin yayınlanmasıyla önemli bir bilim faaliyeti yürütülmüş oldu. Yazımı devam eden 21 makale daha bulunmaktadır.
- Uygulanan Küba biyoteknoloji ürünleri sayesinde ağır ve kritik hastaların ölümü önemli ölçüde engellendi, yüzde 80 kurtarma oranına erişildi. Dünya genelinde ise ağır ve kritik hastaların ölüm oranı yüzde 80'dir.
- Küba bilimi, böylesi karmaşık bir dönemde değerli çözümler sunarak gelişti; toplumla, çeşitli ekonomik ve sosyal aktörlerle olan bağlarını güçlendirdi. Küba biliminin katılımı ve katkıları belirleyici oldu.
- Sürdürülebilir bilim kavramının bir tezahürü olarak, yerindelik ve toplumsal sorumluluk vizyonu ile bilim yapmanın paha biçilemez değeri kanıtlanmıştır (Núñez, 2020).
- Toplumun karşılaştığı karmaşık sorunlara çözüm sağlamak için bilimsel politikanın uygulanmasında, doğru çalışmaların ve toplumumuzun sahip olduğu güzel değerlerin pekiştirilmesinin önemi teyit edilmiştir.

13 COVID19cubadata.github.io

Bu ilerlemeler ve sonuçlar, “Küba biliminin bu mücadeleye yaptığı katkının açık bir kanıtıdır.” Bu ilerleme ve sonuçlar aynı zamanda multidisipliner çalışmanın ve kurumlar arası iş birliğinin potansiyellerini de sunmaktadır; “cesaret ve güç vermektedir, bunun yanı sıra tüm bilimsel alanların ortak çalışmasıyla bilim ve inovasyon yönetiminde bütüncül bir yaklaşımın varlığını göstermektedir” (Díaz-Canel, 2020).

“Pandemiyle mücadelede, çok değerli, çok onurlu bir sonuç elde ettik; dahası bunu, ülkenin içinde bulunduğu türlü olumsuzlukların içinde başardık” (...) “elde ettiğimiz bilimsel sonuçlar, ülkeye muazzam bir görünülük ve bu mücadelenin temel bir bileşeni olma fırsatı sunarak prestij sağladı.” Buna ek olarak, “Küba biyoteknolojisinin, hem Moleküler İmmünoloji Merkezi üretimi olan Anti-CD6 monoklonal antikor ile hem de Genetik Mühendisliği ve Biyoteknoloji Merkezi üretimi olan CIGB-258 peptidiyle, COVID-19’a karşı yürütülen mücadeleye olan katkısı” özellikle dikkate değerdir (Díaz-Canel, 2020).

COVID-19’la mücadele, gelecekteki deneyimler için yararlı olacak bazı dersleri de beraberinde getirdi. Bilim insanları ve devlet yönetimi arasındaki yakın iş birliğinin gerekliliği ve ne kadar etkili sonuçlar verebileceği doğrulanmış oldu.

SONUÇLAR VE GELECEĞE BAKIŞ

COVID-19’la mücadele deneyimi, bilim insanlarıyla devlet yönetimi arasındaki yakın ve etkileşime dayalı iş birliğinin sunduğu büyük fırsatları doğrulamıştır. Bu, tüm ülkeleri ilgilendiren bir konudur. Yaygın olarak, kamu politikası stratejisinin ve değerlendirmesinin her zaman uzmanlığa dayanması gerektiğine inanılmaktadır. Ancak bunu başarmak zordur. Akademi dünyası ile karar vericiler arasında pürüzsüz ve karşılıklı anlayışın olduğu bir iletişimi sağlamak her zaman mümkün değildir.

Makalenin ilk bölümünde neoliberalizmin neden olduğu çeşitli sorunlar tanımlandı. Sosyalist bir alternatif toplum projesine sahip olması Küba’da, bilimin, tam anlamıyla dönüştürücü bir sosyal güç olarak hareket etmesine olanak sunuyor.

COVID-19’a karşı savaşta kazanılan deneyim, Küba’nın mevcut koşulları altında böylesi bir iş birliğinin mümkün ve ortak hedefleri başarma konusunda oldukça faydalı olduğunu gösteriyor. Söz konusu iş birliği, gücünü, Küba Devrimi’nin yarattığı etik ve siyasi temellerden almaktadır.

Küba devlet yönetiminin temel unsurları olarak inovasyon, bilgisayarlı otomasyon ve sosyal iletişimin dikkate alınmasının önemi doğrulanmıştır. Bu, yenilikçi bilimsel çözümlerin üretilmesini, pandemiyle başa çıkmak için bilgisayar uygulamalarının geliştirilmesini ve insanlara güven ve rehberlik sağlayacak bir sosyal iletişim tecrü-

besini kolaylaştırdı. Aynı zamanda sağlık çalışanları ve bilim insanlarının katkılarını kayda değer bir sosyal tanınmışlıkla onurlandırdı.

Biriken deneyimler, hükümet ve bilim insanları arasındaki iş birliğinin kalıcı bir çalışma tarzı olması gerektiğini de gösteriyor. Ülke kalkınması için gerekli olan “yenilikçi düşüncenin derinlemesine uygulanmasına”(-Díaz-Canel, 2020) olanak sağlamalıdır. Amaç, “ülkenin şu anda ihtiyaç duyduğu gibi yüksek verimlilik, üretkenlik, fayda ve gelir içeren süreçler yaratacak, iç talebi karşılayacak, ihracat için fırsatlar üretecek ve refah, kalkınma ve bolluk sağlayacak olan üretimsel dönüşümü gerçekleştirmek” olmalıdır (Díaz-Canel, 2020). Özellikle, “üzerine daha çok yoğunlaşmamız gereken ve bugün sahip olduğumuzdan daha farklı bir anlayışla yaklaşmamız gereken bir şey varsa o da gıda üretimidir” (Díaz-Canel, 2020).

Amaç, Parti’nin 6. ve 7. Kongrelerinde karar altına alınanlar ile her biri geniş kapsamlı yenilikleri içeren ve uygulanmayı bekleyen “Partinin ve Devrimin Ekonomik ve Sosyal Politikası için Kılavuz” ve “Sosyalist Kalkınma İçin Küba İktisadi ve Toplum Modelinin Kavramsallaştırılması” başlıklı belgelerin mümkün olduğunca hızlı şekilde hayata geçirilmesidir.

Bilimin tavsiyeleri ve uzmanlığın öncü rolü, tüm bunların başarılmasında kilit öneme sahiptir ve bu makalede paylaşılan deneyimler önemli bir temel oluşturmaktadır.

KAYNAKLAR

- Beck, U. (1998). Risk Toplumu. Paidós. [La sociedad del riesgo.]
- Díaz-Canel, M. Bağılantısızlar Hareketi’nin düzenlediği “COVID-19’a Karşı Birtlik” adlı çevrimiçi zirvede yaptığı açıklama. 4 Mayıs 2020
- Mazzucato, M. (2019). Girişimci Devlet: Özel Sektöre Karşı Kamu Sektörü Mithleri. Barcelona: RBA Economía. - [El Estado emprendedor: mitos del sector público frente al privado.]
- Restakis, R. (2014). Sosyal Bilgi Ekonomisinin Sosyo-Ekonomik Etkileri. [Las implicaciones socio-económicas de una Economía Social del Conocimiento.] Erişim adresi: <https://book.floksociety.org/ec/3-1-institucionalidad-sociedad-del-conocimiento-economia-social-y-partner-state/>
- Etzkowitz, H. (2001). MIT ve Girişimci Biliminin Yükselişi. Routledge. [MIT and the Rise of Entrepreneurial Science.]
- Etzkowitz, H. (2003). ‘Yarı Şirket’ Olarak Araştırma Grupları: Girişimci Üniversite Araştırma Politikasının İcadı. [Research Groups as ‘Quasi-Firms’: The Invention of the Entrepreneurial University Research Policy.]
- Merton, R., K. (1980). Bilime Dair Kurumsal Gereklikler. Madrid: Alianza Universidad. [Los imperativos institucionales de la ciencia, en Barnes, B (comp.): Estudios sobre sociología de la ciencia.]
- UNESCO Bilim Raporu. (2015). Erişim tarihi: 2 Haziran 2020. Erişim adresi: https://es.unesco.org/unesco_science_report
- Bush, V. (1945). Bilim, Sınırsız Hudut. Washington: National Science Foundation. [Science - The Endless Frontier.]
- Sábato, J. – Botana, N. (1970). Latin Amerika’nın Gelişiminde Bilim ve Teknoloji. Chile: Editorial Universidad. [La ciencia y la tecnología en el desarrollo de América Latina. En: América Latina, Ciencia y tecnología en el desarrollo de las sociedades.]

Núñez J. (2010). Akademik Bilgi ve Toplum. La Habana: Editorial UH. [Conocimiento académico y sociedad. Ensayos sobre política universitaria y posgrado.]

KKP Merkez Komitesi'nin 18 Mayıs 2017 tarihindeki Üçüncü Genel Kurul Toplantısında kabul edilen ve 1 Haziran 2017'de Halk İktidarı Ulusal Meclisi tarafından onaylanan 7. Parti Kongresi Belgeleri. Erişim tarihi: 1 Haziran 2020. Erişim adresi: <http://www.granma.cu/file/pdf/gaceta/%C3%BAltimo%20PDF%2032>

Küba Cumhuriyeti Anayasası. Erişim tarihi: 1 Haziran 2020. Erişim adresi: <http://www.granma.cu/file/pdf/gaceta/Nueva%20Constituci%C3%B3n%20240%20KB-1.pdf>

Üniversiteler ile Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Kuruluşları ve Üretim-Hizmet Kuruluşları arasında Arayüz işlevi gören Bilim ve Teknoloji Parkları ile Bilim ve Teknoloji Şirketleri hakkındaki 363/2019 Sayılı Kararname. (GOC-2019-998-086). 2019

Yüksek Teknoloji Şirketleri hakkındaki 2/2020 Sayılı Kararname. (GOC-2020-156-016) 2020

Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Sistemi Hakkında 7 No'lu Kanun Hükmünde Kararname. 2020

Ulusal Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Kuruluşları Dairesinin Organizasyonu ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik hakkındaki 286/2019 Sayılı Karar. (GOC-2019-999-086). 2019

Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Programları ve Projeleri Sistemi Yönetmeliği hakkındaki 287/2019 Sayılı Karar. (GOC-2019-1000-86). 2019

Núñez, J. (2020). COVID-19 günlerinde bilimi düşünmek. [Pensar la ciencia en tiempos de la COVID-19. Anales de la Academia de Ciencias de Cuba. 2020;10(2): COVID-19.] Erişim adresi: <http://www.revistaccuba.sld.cu/index.php/revacc/article/view/797/827>

MINSAP. Sağlık Yıllığı. 31 Aralık 2019. Erişim adresi: <http://files.sld.cu/bvscuba/files/2020/05/Anuario-Electr%C3%B3nico-Espa%C3%B1ol-2019-ed-2020.pdf>

Castro, F. Devrimi Savunma Komiteleri (CDR) 6. Kongresi'nin kapanışında Karl Marx Tiyatrosu'nda yaptığı konuşma. 28 Eylül 2003. Erişim adresi: <http://www.fidelcastro.cu/es/citas-sobre/CienciayTécnica>

Díaz-Canel, M. (2020). Küba biliminin sonuçları bizi gururlandırıyor. Erişim tarihi: 2 Haziran 2020. Erişim adresi: <https://www.presidencia.gob.cu/es/noticias/los-resultados-de-la-ciencia-cubana-nos-enaltecen>

Díaz-Canel, M. (2020). Küba'nın pandemiye karşı mücadelesi onur dolu. Erişim tarihi: 2 Haziran 2020. Erişim adresi: <https://www.presidencia.gob.cu/es/noticias/la-respuesta-de-cuba-a-la-pandemia-ha-sido-muy-digna/>

Díaz-Canel, M. (2020). Ülkeyi dönüştürecek bir fikir egzersizi için. Erişim tarihi: 2 Haziran 2020. Erişim adresi: <https://www.presidencia.gob.cu/es/noticias/por-un-ejercicio-de-pensamiento-que-transforme-al-pais/>